

Fosterländska krav i nutidsbelysning

Ord till vårt lands kvinnor

av

Hedvig Sohlberg

A.-B. Frams förlag, Wasa.

Wasa - A.-B. Frams boktryckeri - 1922.

Kvinnan i vårt land åtnjuter i detta nu fulla medborgerliga rättigheter. Det erkännes av oss med stolthet, och vi äro icke sena att åberopa oss på dessa våra rättigheter, om ock de icke av alla fullt utnyttjas. Att vi i anslutning därtill hava motsvarande skyldigheter beaktas i mindre grad. Fosterlandet har dock rätt att på alla sina medborgare, även de kvinnliga, ställa stora krav. Vi skyddas av landets lagar till liv, gods och ära. Därför böra vi å vår sida bevaka landets rätt genom att efterleva dess lagar och övervaka deras helgd, evad det gäller grundlag eller allmän lag.

Så har ock kvinnan i allmänhet hos oss reagerat mot lagöverträdelser. Under vår långa konstitutionella strid mot övermakten, deltog hon sålunda vid mannens sida i det passiva motståndets sega kamp, vilken syntes fruktlös mången gång, men som dock senare visat sig icke hava förts förgäves. Och med rätta beundrade kvinnorna den fasta hållningen hos dem, som icke visste av någon dagtingan, som hellre föllo än sveko i den ojämna kampen, då däremot ett

berättigat förakt kom dem till del, vilka brutit grundlag, regent som eget lands förtroendemän.

Finlands inbyggare hava ock i allmänhet haft namn om sig att vara ett laglydigt folk. De hava i stort sett aktat och efterlevat de lagar som tillkommit genom samverkan mellan regenten och folket, även om dessa icke alltid haft den form och det innehåll envar såsom enskild hade önskat.

Med storstrejken 1905 inträdde ett nydanings-skede i vårt lands historia och samhällsliv. Vi kunna kalla denna tid demokratins genombrott i vårt land. Många skrankor nedbrötos, och såsom en följd härav må antecknas genomförandet av den allmänna och lika rösträtten samt den därpå grundade omläggningen av vår folkrepresentation. Reformerna förde kvinnorna fram till valurnorna och öppnade för dem tillträdet ill den lagstiftande församlingen, där de fingo säte och stämma.

Vi lämna å sido utredningen av i vad mån vårt folk var moget för dessa reformer. Faktum är, att de genomförts, och att vi kvinnor borde vara de sista att underskatta deras betydelse och önska en återgång till det gamla sakläget.

Men äro vi med om reformerna, få vi ock draga konsekvenserna av dem. Vi måste finna oss i resultaten av det lagstiftningsarbete, i vil-

ket vi deltagit personligen eller genom våra valda ombud. Vi måste böja oss för majoritetsbeslutet, även om de stå i strid mot våra egna intressen, och respektera de lagar som i följd av dem vunnit gällande kraft. Fosterlandet kräver även i dessa stycken aktning för lagen.

Ett av de lagförslag, som efter demokratins genombrott i vårt land bröt sig fram med omotståndlig makt, var den s. k. förbudslagen, vilken uti första enkammaren i motionsväg väcktes inom samtliga partier. Sedan år tillbaka förberedd genom förarbeten på flere håll, ansågs frågan nu mogen för ett avgörande. Bristerna i vår rusdryckslagstiftning och frågan om avhjälpandet av desamma hade nämligen redan länge stått under debatt. Behovet av en enhetlig lagstiftning på detta område hade gjort sig starkt gällande. I samband därmed hade yrkandet på ett fullständigt förbud för tillverkning, införsel, forsling och upplag av alkoholhaltiga ämnen, utom för medicinskt, tekniskt och vetenskapligt behov, uppburits av folkets flertal. Den historiska utvecklingen av vår nykterhetsrörelse ledde naturenligt till detta steg.

De första strävandena för nykterhet riktade sig mot den omåttliga förtäringen av rusdrycker. I sådant syfte stiftade Elias Lönnrot redan 1834 i Kajana det första egentliga nykterhetssäll-

skapet i vårt land. I samma riktning arbetade under en följd av år i olika delar av landet enskilda nykterhetsföreningar, kommittéer, och sällskap, men med jämförelsevis ringa resultat. Kampen mot omåttligheten pekade hän mot det måttliga bruket såsom roten och upphovet till det onda. Så uppstod fordringarna på helnykterhet, absolutism i stället för moderatism.

De första helnykterhetsföreningarna uppstodo i Österbotten, och bland förgrundsfigurerna för denna rörelse avtecknar sig främst Hilda Hellmans imponerande gestalt och personlighet. Smärre absoluta nykterhetsföreningar uppstodo i början av åttiotalet även i södra Finland, men egentlig fart fick detta arbete först sedan sällskapet Nykterhetens Vänner (Raittiuden Ystävät) 1883 begynte sin ihärdiga kamp mot bruket av berusande drycker såsom närings- och njutningsmedel.

I detta sällskap samverkade finsktalande och svensktalande nykterhetsvänner ett par tiotal år sida vid sida, men då det blev klart för svenskarna att ett framgångsrikt arbete bland svenskfolket i landet krävde delning på språklig grund, tog man i gott samförstånd boskillnad, och de svenska nykterhetsvännerna fylkade sig samman inom Finlands svenska nykterhetsförbund, stiftat 1905. De gemensamma intressena för-

blevo dock orubbade, och även efter skilsmässan har ett gott samarbete förekommit, emedan riktlinjerna i huvudsak varit desamma.

Sålänge man riktade sig enbart mot missbruket, utgjorde räddningsarbetet självfallet kärnan i nykterhetssträvandena. I den mån erfarenheten visade, att bruket rekryterade drinkarnas led med nya och åter nya skaror, gick arbetet främst ut på att genom upplysning skapa en övertygelse om nyttan och nödvändigheten av total avhållsamhet. Restriktioner i rusdryckshanteringen äro en gammal under sekler beprövad väg till uppnående av inskränkningar i rusdrycksförbrukningen. Icke underligt då, att man med tanken härpå även i vår tid riktade blicken på detta kampmedel för främjandet av folknykterheten.

Sålunda hade t. ex. husbehovsbränningen från början av år 1866 varit förbjuden. Det var en förbudslag, som främst drabbade bönderna och inskränkte deras rätt, men ingen yrkade med allvar på dess upphävande, ehuru lönnbränning och lurendrejeri i hög grad tilltogo vid sidan av en uppspirande laglig fabriksverksamhet. Efterhand visade sig andra inskränkningar av behovet påkallade och genomfördes även utan större svårigheter. Tanken på allmänt rusdrycksförbud omfattades härunder allt allmännare och

ledde, som sagt, till framläggandet inför folkrepresentationen av de redan nämnda motionsförslagen.

Pluraliteten inom enkammaren var på förhand given, ty av de 200 ledamöterna, hörde sammanlagt 113 till motionärernas grupp. Många av dem hade infunnit sig med stränga order av sina valmän, att icke återvända hem, innan de fört förbudslagen igenom. Och hem kommo de efter väl fullbordat värv, ty förbudslagen godkändes vid plenum den 31 okt. 1907. Detta t. o. m. utan votering på grund av den stora anslutningen till densamma.

Att denna lag aldrig trädde i gällande kraft berodde av den dåvarande senaten, som icke hos regenten förordade densamma. Man ställde i utsikt ett regeringsförslag i saken, men detta lät vänta på sig och intet avgörande kom till stånd. Då tiden för lagens ikraftträdande emellertid kunde anses i det närmaste försuttet, ansåg man sig inom de flesta partier oförhindrad att motionera på nytt, och så inlämnades vid 1909 års senare lantdag nya motionsförslag, delvis bearbetningar och förbättringar av den första förbudslagen. Ur dessa motionsförslag utgick sedan efter vederbörlig behandling i alla instanser landets andra förbudslag, vilken antogs av lantdagen med 158 röster mot 34 den 15

nov. 1909, och som efter lång väntan stadfästes den 29 maj 1917 för att i det närmaste tio år gammal träda i gällande kraft den 1 juni 1919.

Sådant är det lagliga förloppet av denna lagstiftning, vilken väckt så mycken ond blod och så mycken gensägelse i vårt land, icke minst bland kvinnorna.

Men månne dessa kvinnor överhuvud klargjort för sig innebörden av denna lag och innebörden av motståndet mot densamma? Jag tror det icke, ty om så vore, kunde de icke undgå att inslå ett annat förfarande, ty lagen är en skyddslag för de många tusen hemmen i vårt land, en skyddslag för barnen och ungdomen såväl som för de vuxna.

Alla behöva icke i samma grad detta skydd, men ändock är det icke den enskilda människans ensak, vilken ställning hon intar till rusdrycksbruket. Nykterhetsfrågan är ett samhällsproblem av allra största betydelse, och då det visat sig att alkoholbruk lätt leder över till ett alkoholmissbruk, ödesdigert för samhället och nationen, borde varje kvinna anse det som sin plikt att taga avstånd från detta bruk, i all synnerhet där detsamma tillika blir ett brott mot gällande lag.

Låt oss närmare ingå på detta problem. Oräkneliga kvinnor hava under århundraden

lidit oerhört i följd av rusdryckernas missbruk. Därför kunde man vänta, att samhörighetskänslan skulle driva varje behjärtad kvinna att skänka sitt erkännande och understöd åt alla lagliga medel, som avse att resa en damm mot rusdrycksfloden och bryta dess makt. Många äro ock de kvinnor, som stått med i ledet i kampen mot rusdryckerna. Från nykterhetsrörelsens början allt intill våra dagar kan man spåra deras inflytande på utvecklingens gång framåt mot förbudet. I kampen mot den gemensamma fienden enades hög och låg, kvinnan av börd och kvinnan av folket, liksom i den konstitutionella kampen representanter för alla samhällsklasser slöto sig samman för att motstå det tilltagande trycket från öster.

Trycket upphör och Finland blir ett fritt land. Nya krav träda fram, men enigheten är bruten. Borgarkvinnan och arbetarkvinnan gå sina skilda vägar, tills inbördeskriget inför en än skarpare åtskillnad mellan vit och röd. Och in i denna kamp mänger sig kampen om alkoholen, som även den hotar att bliva en klasskamp, skapande laglöshet på håll, där man tidigare vant sig att finna laglighetens bästa förkämpar. Allt skylles på förbudslagen, som man anser sig kunna öppet trotsa.

Vilken ställning intar nu kvinnan till denna

laglöshet? Hon, som stod så omutlig i det passiva motståndets tjänst, hon, som i lagstiftningsarbetet skulle humanisera samhället. Den kvinnliga logiken står icke högt i kurs, men det borde dock vara klart för alla, att en lag tillkommen i fullt laglig ordning är gällande lag, tills den på samma väg upphäves. Så länge detta icke skett, bör lagen av varje laglydig medborgare respekteras och i livet tillämpas. Härmed är vår ställning till förbudslagen given. Och det kan väl icke förnekas, att kvinnorna till stor del intaga den rätta ställningen till förbudet, om ock under de mest skiftande stämningar. Många, som i främsta ledet kämpat mot rusdryckerna, stå där ännu vissa om slutlig seger. Andra ha blivit tveksamma och vacklande. De hade kanske trott, att förbudslagen såsom en trollformel i ett slag skulle lösa det invecklade alkoholproblemet, förgätande att denna lag är blott ett medel och att steget ännu är långt till slutmålet: allmän folknykterhet. När de nu icke strax se detta mål vunnet, bliva de missmodiga och giva allt förlorat. De, som genom förbudslagen vunnit lindring i annars svåra förhållanden, bilda de tacksammas grupp, och de äro icke så få, ty rusdryckerna hava stört friden i mångt hem och skövlut dess välstånd.

En särskild grupp för sig bilda de fientligt

sinnade, vilka icke vilja underkasta sig lagen i fråga. Densamma utgöres förnämligast av sådana kvinnor, som icke velat lägga sig in i alkoholfrågan, och av okunnighet, själviskhet eller rent lättsinne försvara alkoholbruket. Vi kvinnor borde dock göra gemensam front mot rusdryckerna och verksamt stödja nykterhetsarbetet.

I synnerhet känner jag mig manad att till hemmets vårdarinnor rikta en enträgen uppmaning att taga avstånd från den olagliga rusdryckstrafiken. Det hem, som lånar sig till sådant, blir olyckligt. Andan i det hemmet försämras och den ömsesidiga aktningen husfolket emellan undergräves. I hem, där barn växa upp, blir en sådan laglöshet i all synnerhet ödesdiger. Vad skola väl barnen tänka, då de bliva vittne till lönnbränning, lurendrejeri, olaglig handel eller förtäring av rusdrycker! Huru skall väl det myckna lättsinniga skämtet om lagöverträdelserna verka på ett mottagligt barnasinne! Dagtingan med en lag leder till ringaktandet även av andra lagar. Grunden lägges sålunda till en laglöshetens anda, om vars utsträckning man icke kan göra sig en föreställning. Det är självmord och helgerån att införa barnen i sådant. Därför, håll hemmet fritt från rusdrycker! Alla kvinnor och i synnerhet mödrarna borde

göra gemensam front mot dryckesseden och verksamt stödja nykterhetsarbetet.

Det har blivit snart sagt ett slagord, att detta arbete icke får bedrivas i „förbudslagens tecken“. Jag förstår ej rätt, vad härmed avses, ty är jag övertygad om det samhällsvådliga och fördärvliga i hela rusdryckstrafiken, bör jag ock medgiva det berättigade i en lagstiftning, som avser att avhjälpa och förhindra det därav framkallade onda. Medborgaren måste för det allmännas bästa underordna sig många inskränkningar i sin personliga frihet.

Den s. k. förbudslagen är långt ifrån den enda lag, som genom bud och förbud tränger in på privatlivets område fordrande åttlydnad. Vi böja oss lojalt för dessa lagar och förordningar, men mot alkoholförbudet anses det på många håll rätt att öppet revoltera. Detta förbud, tillkommet på fullt laglig väg, bör emellertid respekteras. Det kan i lagstiftningsväg upphävas och ersättas av något annat, men tills detta skett, bör det till alla delar följas.

Att söka upphäva förbudslagen tillrådes dock icke, om vi på allvar önska nå fram till målet: allmän nykterhet. Riva ned och förstöra går i allmänhet lätt, men bygga upp något varaktigt och bestående är svårare. Kastar man därvid å sido tidigare vunnit erfarenhet, löper man

fara att åstadkomma ett verk byggt på lösan sand. De, som nu mest ropa endast på upplysning, äro sådana vilka icke förr varit med i nykterhetsarbetet. De vilja skapa folknykterhet genom moderatism och predika nykterhet utan att själva avstå från rusdrycksbruket. Sådana jakobsröster höjas, medan händerna, som räckas de lidande till hjälp, äro Esaus händer. Ett sådant nykterhetsarbete är 40—50 år efter sin tid.

Annorlunda talar den, som varit med i kampen mot rusdryckerna och själv ställt sig på helnykterhetens grund, såsom t. ex. professor R. Tigerstedt, vars senaste arbete „Om spritdryckerna“ borde läsas och begrundas av varje medborgare i landet. Om han ock icke är förbudsman och ställer sig tveksam inför resultaten av förbudslagens tillämpning, håller han dock inne med den fällande dom, vilken andra äro så snabba att uttala. Saken måste grundligen undersökas och prövas, innan slutdomen fälles. Undersöka, pröva, det är vetenskapsmannens ståndpunkt, och den göra vi väl i att följa.

För min del anser jag, att saken endast kan vinna på en sådan undersökning. Övertygad om det berättigade i stiftandet av förbudslagar mot alkoholen, tror jag nämligen på välsignelsen av dessa lagar för den enskilda och samhället.

Det skall ock vid en ingående prövning visa sig att, trots allt, förbudet icke runnit ut i sanden, och så hoppas jag vi skola komma till ett allmänt respekterande av alkoholförbudet i vårt land. Att medverka härtill är allas vår fosterländska plikt.
